

การอนุรักษ์และพัฒนาดนตรี
ในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม
กรุงเทพมหานคร

Conservation and Development of Music
in Folk Performing Arts
of the Thai Muslim in Bangkok

จุฑาศิริ ยอดวิเศษ¹
Chutasiri Yodwised

¹ นักวิจัยอิสระ

การอนุรักษ์และพัฒนาดนตรี
ในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม
กรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ

ดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม กรุงเทพมหานคร มีขึ้นพร้อมกับการอพยพของชาวมุสลิมจากทางตอนใต้ของประเทศไทย พบมีอยู่ 2 ประเภท คือ ลิเกเรียบและนาเซปโบราณ การแสดงลิเกเรียบพบในเขตคลองสามวาและเขตสะพานสูง ส่วนการแสดงนาเซปโบราณ พบในเขตราชเทวี สภาพและปัญหาของการแสดงดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม กรุงเทพมหานคร พบว่าแบ่งออกได้เป็น 5 ด้านคือ 1) ด้านความเข้าใจตามหลักศาสนา 2) ด้านความนิยมของคนดู 3) ด้านการเข้ามาของสื่อสมัยใหม่ 4) ด้านการสืบทอด 5) ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้อง การอนุรักษ์และพัฒนาดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม กรุงเทพมหานคร คือ แทรก ในกิจกรรมรื่นเริงอื่นๆ สร้างเครือข่ายความเข้าใจทางดนตรีจากกลุ่มเล็กๆ ให้ขยายเป็นกลุ่มใหญ่ จัดทำวีดิทัศน์เกี่ยวกับดนตรีอิสลาม จะช่วยให้วัฒนธรรมของชาวบ้านซึ่งถูกละเลยมานานปรากฏอยู่ในวิถีแห่งสังคมไทยทั้งนี้ต้องเป็นการร่วมมือกันระหว่างสมาชิกในชุมชน องค์กรของรัฐ และองค์กรเอกชน เพื่อสร้างความสามัคคีในชุมชน ให้ตระหนักในความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และช่วยกันหาทางอนุรักษ์และสืบทอดให้วัฒนธรรมเหล่านี้ยังยืนสืบไป

คำสำคัญ :

ไทยมุสลิม ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน การอนุรักษ์ การพัฒนา วัฒนธรรม

Abstract

The music in the performing arts of Thai Muslim in Bangkok was brought along with the migration of the Thai Muslim from Southern Thailand. Nowadays, there were two types of performing arts of Thai Muslim in Bangkok, like riap and ancient nasep. Li-ke riap performing art was found in Khlong Samwa and Saphan Sung districts, whereas the ancient nasep was found in Ratchatheqi district. On the situation and problems of music performance in folk performing arts of Thai Muslim in Bangkok, five aspects had to be considered : 1) on the understanding of religious codes of conduct; 2) on the popularity among the audience; 3) on the presence of new

technologies; 4) on transmission; 5) on the support from the government and involved sectors. Concerning the ways to conserve and develop. Music in folk Muslim performing arts should be used also in other entertaining activities; building up music understanding network, beginning with a smaller group and then expanding it into a larger group; producing Islam music video for interested people, then they could watch and learn on various occasions. However, these must be done through the co-operation among community's members, government's organizations and private organizations. Finding the ways to conserve and transmit this culture for the long-lasting continuity.

Keywords :

Thai muslims, The folk performing arts, Conservation, Development, Culture

บทนำ

การศึกษาเรื่องราวของสังคมมนุษย์ไม่ว่าด้านจิตใจหรือวัตถุสามารถศึกษาได้จากวัฒนธรรมเพราะวัฒนธรรมคือผลรวมของระบบความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ จริยธรรม กฎหมาย ประเพณี ตลอดจนความสามารถและอุปนิสัยต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลมาจากการเป็นสมาชิกของสังคม ดังนั้นในการศึกษาให้เข้าใจวัฒนธรรมของกลุ่มชนหรือสังคมใดย่อมทำให้ทราบเรื่องราว วิถีชีวิตของกลุ่มชนในสังคมนั้น ๆ ศาสนาอิสลามมีลักษณะแตกต่างจากศาสนาอื่นอยู่หลายประการ ที่สำคัญคือเป็นศาสนาที่มีบทกำหนดความเชื่อและการปฏิบัติเกือบทุกแง่ทุกมุม มีคำสอนเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ จริยศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ฯลฯ มีคำสอนทั้งในระดับนโยบายทั่วไปและในระดับการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน มีคำสอนเกี่ยวกับโลกหน้าและโลกนี้อย่างสมบูรณ์ สรุปแล้วแทบจะเรียกได้ว่าไม่มีพฤติกรรมใดหรือแนวความคิดใดของมนุษย์ที่จะพ้นขอบข่ายของศาสนาอิสลาม (อารง สุทธาศาสน์. 2523: 16) สังคมไทยในปัจจุบันรับอิทธิพลของอารยธรรมตะวันตกเข้ามาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีซึ่งความเจริญเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมของชาติ โดยเฉพาะการศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ด้วยโลกแห่งเทคโนโลยีในปัจจุบัน ทำให้การติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่มวัฒนธรรมต่าง ๆ เป็นไปได้อย่างอิสระ สะดวก ภายในระยะเวลาอันรวดเร็ว ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่ง ที่ทำให้เกิดการแผ่อิทธิพลและการครอบงำจากกลุ่มวัฒนธรรมที่มีศักยภาพแข็งแกร่งกว่า เข้าไปสู่กลุ่มวัฒนธรรมที่อ่อนแอ

ด้วยแนวคิดในการอนุรักษ์และสืบสานศิลปวัฒนธรรมให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษาและตระหนักถึงความเป็นมาของมรดกทางวัฒนธรรมที่นับวันจะอ่อนล้าลงตามค่านิยมและการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมนั้นเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง มีการเปลี่ยนแปลงปรับตัวอยู่ตลอดเวลา โดยสาเหตุหนึ่งมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี เมื่อเทคโนโลยีเปลี่ยนไปวัฒนธรรมก็เปลี่ยนไปด้วย หากเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงรวดเร็วเกินไปจนกระทั่งวัฒนธรรมและประเพณีปฏิบัติไม่อาจเปลี่ยนแปลงตามได้ทัน ก็อาจส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่าวัฒนธรรมล้ำและทำให้มนุษย์ในสังคมนั้นเกิดความรู้สึกแปลกแยกหรืออาจมีผลกระทบรุนแรงถึงขั้นทำให้วัฒนธรรมเกิดการแยกสลายไป จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม กรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นหลักฐานข้อมูลทางดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้าน โดยในขณะเดียวกันข้อสรุปของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ นอกจากเป็นการศึกษาข้อมูลทางด้านดนตรีที่จำเพาะเจาะจงอย่างเป็นระบบและยังเป็นการเผยให้เห็นลักษณะและรูปแบบของดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิมของชาวไทยมุสลิมทำให้เกิดความเข้าใจในวิถีการดำรงชีวิต สภาพทางสังคม วัฒนธรรมท้องถิ่นที่ผสมผสานกับวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่มีอยู่เดิมและการเข้ามาของวัฒนธรรมตะวันตก งานวิจัยครั้งนี้จึงเป็นเสมือนตัวช่วยให้ดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิมยังคงอยู่ อันจะเป็นแนวทางในการศึกษาอนุรักษ์และพัฒนา รวมถึงการสร้างจิตสำนึกเพื่อให้เกิดความรักและหวงแหน

ในภูมิปัญญาท้องถิ่น และเป็นพลังสำคัญสำหรับการอยู่รอดของศิลปวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิม กรุงเทพมหานคร สืบไป

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบของการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยจากข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษางานเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยใช้เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การสัมภาษณ์ การสังเกต และการสนทนากลุ่ม เพื่อให้การศึกษามีข้อมูลที่เป็นจริงและครอบคลุมเนื้อหาอย่างสมบูรณ์ การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมี การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการเปิดเผยตัว การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่ม และการประชุมเชิงปฏิบัติการ

ด้านพื้นที่ศึกษา เลือกพื้นที่ในการศึกษาแบบเจาะจง เนื่องจากงานวิจัยนี้ศึกษาดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม กรุงเทพมหานคร ซึ่งพื้นที่กรุงเทพมหานครซึ่งเป็นพื้นที่ที่ทำการศึกษามีชุมชนมุสลิมทั้งสิ้น 161 ชุมชน โดยได้กำหนดพื้นที่ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ซึ่ง ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งจากภาครัฐและหน่วยงานเอกชน และจากการศึกษาเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องรวมทั้งการสัมภาษณ์เบื้องต้นจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง กองทะเบียนและปกครอง สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร ทำให้สามารถเจาะจงเลือกชุมชนมุสลิม ที่สอดคล้องกับคุณสมบัติที่กำหนดไว้ จำนวน 6 ชุมชน

ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ศึกษา คือ กลุ่มผู้รู้ ผู้ปฏิบัติ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม 161 ชุมชนในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้คัดเลือกและจำแนกกลุ่มตัวอย่างซึ่งประกอบด้วย กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) ผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informants)

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การอนุรักษ์และพัฒนาดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม กรุงเทพมหานคร ได้ข้อค้นพบตามความมุ่งหมายของการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม กรุงเทพมหานคร

ศาสนาอิสลามได้มีข้อบัญญัติเกี่ยวกับวัฒนธรรมดนตรีของตนไว้ โดยศาสนาอิสลามส่งเสริมให้มีการรื่นเริงในวันรายอทั้งสองวัน คือรายอพอซอ กับ รายอฮะยีห์แต่รูปแบบของการจัดไม่กำหนดแน่นอน ในวันวัฒนธรรมอิสลามนี้มีการแสดงดนตรีที่สามารถร้องบรรเลงได้ โดยไม่ให้ขัดกับหลักศาสนาอิสลามซึ่งดนตรี ในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม กรุงเทพมหานครที่เป็นที่แพร่หลายของชาวมุสลิม และตามขอบเขตที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ สามารถจำแนกการแสดงที่มีดนตรีร่วมอยู่ในศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ได้เป็น 2 ประเภท คือ 1. ลิเกเรียบ 2. นาเสปโบราณ

2. สภาพและปัญหาทางดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม กรุงเทพมหานคร

สภาพของการแสดงดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม กรุงเทพมหานครในปัจจุบันมีดังนี้

2.1 ด้านบทบัญญัติตามหลักศาสนา

เนื่องด้วยในศาสนาอิสลามมีข้อบัญญัติที่ว่าด้วยการแสดงรื่นเริงของชาวมุสลิม ซึ่งในกลุ่มชาวมุสลิมยังมีกลุ่มชาวมุสลิมจำนวนไม่น้อยที่เข้าใจว่าอิสลามห้ามทำการรื่นเริง ในปัจจุบันการแสดงศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิมที่ได้รับการยอมรับเพียงบางส่วนนั้นเกิดมาจากการตีความตามหลักคำสอนทางศาสนา ดังที่มีการอ้างถึงไว้ ทำให้ชาวมุสลิม รวมทั้งนักวิชาการไม่มีการตีความตามหลักคำสอน เพื่อไม่ให้เกิดความแย้งว่าการฟังดนตรีและเล่นดนตรีผิดหรือไม่ แต่เป็นความเข้าใจกันเองว่า การเลือกจะเล่นดนตรีหรือฟังเพลง

หรือไม่ อยู่ที่ว่าวิจารณ์ญาณและการแต่ความของมุสลิมแต่ละคนเท่านั้น จะไม่มีการตัดสินแทนว่าใครถูกหรือผิด จนกระทั่งในปัจจุบันก็ยังถือว่า มีความคิดที่เป็น 2 ทศนะ

2.2 ด้านความนิยมของคนดู

นับแต่อดีตความนิยมของคนดู เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงจากแต่เดิมเน้นความนิยมในเชิงศิลปะเมื่อมีอิทธิพลของสื่อสมัยใหม่เข้ามาความนิยมของคนดูจึงเริ่มเปลี่ยนไป คนดูหันไปนิยมเพลงสมัยใหม่มากขึ้น จึงทำให้ดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้านได้เปลี่ยนไป จึงมีคำพูดที่ว่า การแสดงที่ไม่มีดนตรีไม่มีใครดู

การแสดงลิเกเรียบในปัจจุบัน ไม่ได้ได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีการแสดงอื่นแพร่กระจายเข้ามา และผู้ชมการแสดงส่วนใหญ่เป็นผู้ใหญ่ที่เข้าใจภาษาอาหรับโบราณเป็นส่วนมาก เด็กวัยรุ่นในปัจจุบันฟังแล้วไม่เข้าใจจึงไม่ให้ความสนใจนิยมหันไปฟังเพลงสมัยใหม่มากกว่าการแสดงลิเกเรียบเป็นการแสดงที่ใช้ระยะเวลาในการแสดงยาวจนไม่นิยมดู และเป็นเวลากลางคืน ทั้งผู้ร้องและผู้ชมต้องมีความเข้าใจในเนื้อร้อง จึงจะมีความเข้าใจในเนื้อหาบทเพลง เมื่อไม่มีความเข้าใจในเนื้อหาจึงทำให้รู้สึกว่ายากและลดความสนใจลง

2.3 ด้านการเข้ามาของสื่อสมัยใหม่

เศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเปลี่ยนไป มีเทคโนโลยีสมัยใหม่ ๆ มีความบันเทิงให้เลือกสรร การแสดงดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม กรุงเทพมหานครที่ไม่มีปรับวิธีการแสดงก็เริ่มเสื่อมความนิยมลงไป เด็ก ๆ รุ่นใหม่จะหันไปสนใจเพลงสมัยใหม่มากกว่า ความนิยมทางการแสดงที่มีผู้ว่าจ้างวงนาเสปโบราณไปแสดงในงานต่าง ๆ ของชาวมุสลิมเปลี่ยนไป

2.4 ด้านการสืบทอด

คนรุ่นเก่าที่มีความรู้ความชำนาญในการแสดงศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม ไม่นิยมจะถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้ใดง่าย ๆ เนื่องมาจากการถ่ายทอดการแสดงลิเกเรียบจะต้องใช้ความชำนาญ ในการอ่านออกเสียง ภาษาอาหรับต้องมีความเข้าใจในความหมายของบทสวดและต้องฝึกหัดติกลองรำมะนาควบคู่ไป มีความเต็มใจ มีความอดทนสูง เสียงต้องมีความผสมกลมกลืนกันรวมถึงเสียงของกลองรำมะนาดด้วย รวมถึงภาครัฐไม่ค่อยสนับสนุนและเห็นความสำคัญของการสืบทอดการแสดงศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม ผู้คนที่ย้ายมาอยู่ใหม่ ไม่มีความเข้าใจในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม จึงทำให้ขาดการสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชน ถึงแม้ว่าจะมีชาวมุสลิมอยู่มากแต่เมื่อมีชุมชนอื่น ๆ เพิ่มมากขึ้นจึงต้องเลิกราไป เป็นผลให้การสืบทอดดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้านขาดหายไปด้วย

2.5 ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้อง

การสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงานไม่เห็นความสำคัญ ไม่มีการส่งเสริมเข้าไปในชุมชนหรือหน่วยงานใหญ่ ไม่มีการส่งเสริมด้านการแสดงศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม ถึงแม้ว่าจะมีสภาวัฒนธรรมของเขตแต่ก็ยังไม่เป็นรูปธรรม มีบางเขตให้การสนับสนุนว่าศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม เป็นการแสดงของเขตนั้น แต่ก็ไม่ใช่ว่าทุกเขตจะให้ความสนใจเท่ากัน ศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิมยังเป็นที่รู้จักกันในแวดวงมุสลิมเท่านั้น ด้านนอกเหนือจากนั้นแล้วก็แทบจะไม่มีใครรู้จัก แม้กระทั่งมุสลิมบางคนก็ไม่ทราบ ว่าตนเองมีการแสดงที่เป็นของตัวเอง การจะนำมาแสดงเป็นอาชีพจึงทำได้ค่อนข้างยาก รายได้ที่จะได้จากการแสดงจึงเป็นแค่เพียงค่าน้ำม้นรถ หรือสินน้ำใจตอบแทนเล็กน้อย

ปัจจุบันดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม กรุงเทพมหานคร ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และชื่นชม ซึ่งนับว่าเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและของชาติกำลังจะถูกกลืนและเลือนหายไปจากสังคมคนไทยมุสลิม กรุงเทพมหานคร เนื่องมาจากสภาการณ์ทางสังคม การเอาใจใส่ช่วยเหลือในการสนับสนุนอนุรักษ์วัฒนธรรมของท้องถิ่นอันเป็นรากเหง้าที่เป็นต้นแบบนำไปสู่ศิลปะการแสดงพื้นบ้านต่าง ๆ ของสังคมประเทศชาติหลักอันเป็นสิ่งบ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของชาติ ในขณะที่ทัศนคติ ความเชื่อ ความศรัทธาที่

เคยยึดถือปฏิบัติ สืบทอดกันมาช้านานตั้งแต่โบราณกาลก็เริ่มคลี่คลายกลับกลายไปอย่างช้า ๆ จนทำให้ความจำเป็นที่จะต้องมีการอนุรักษ์และพัฒนา ศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม กรุงเทพมหานครให้คงอยู่ต่อไป

3. แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม กรุงเทพมหานคร

แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม กรุงเทพมหานครต้องเป็นการร่วมมือกันระหว่างสมาชิกในชุมชน องค์กรของรัฐ และองค์กรท้องถิ่นการอนุรักษ์ดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม กรุงเทพมหานครให้คงอยู่อย่างมีชีวิตและมีบทบาทเหมือนเดิมคงเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ แต่สิ่งที่อาจทำได้ในขณะนี้ก็คือการอนุรักษ์ เพื่อช่วยให้วัฒนธรรมของชาวบ้านซึ่งถูกละเลยมานานปรากฏอยู่ในประวัติศาสตร์ของสังคมไทยเช่นเดียววัฒนธรรมที่เราถือเป็นแบบฉบับ ได้แก่ การอนุรักษ์ตามสภาพดั้งเดิมที่เคยปรากฏ และ การพัฒนาโดยการประยุกต์จากสิ่งที่มีอยู่จากการอนุรักษ์ โดยในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ใช้สภาพและปัญหาที่พบจากตอนที่ 2 เพื่อหาแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม กรุงเทพมหานครดังนี้

จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ จึงมีข้อสรุปเป็นแนวทางดังนี้

1. ด้านความเข้าใจตามหลักศาสนา

จากการประชุมเชิงปฏิบัติการในที่ประชุมมีข้อสรุปร่วมกันว่า ผู้นำทางศาสนาของชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ต่าง ๆ มีบทบาทสำคัญที่จะช่วยสร้างความเข้าใจให้ชัดเจนขึ้น หน้าที่หลักของผู้นำทางศาสนาที่จะช่วยให้มุสลิม กรุงเทพมหานครมีความเข้าใจในวัฒนธรรมของตนเองและศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม กรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรมของตนเองต่อไปคือ

1.1 สร้างความเข้าใจกับสมาชิกในชุมชนถึงบทบัญญัติตามหลักศาสนา

1.2 พยายามชักจูงและเป็นสื่อกลางในการร่วมปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันระหว่างชาวไทยมุสลิมที่มีทัศนคติว่าดนตรีสามารถฟังได้กับกลุ่มชาวไทยมุสลิมที่มีทัศนคติว่าดนตรีไม่สามารถฟังได้

1.3 ช่วยสร้างเครือข่ายความเข้าใจ จากหนึ่งเป็นสอง จากสองเป็นสี่ จากกลุ่มเล็ก ๆ ให้ขยายเป็นกลุ่มใหญ่

1.4 เชิญผู้นำทางศาสนา ผู้นำชุมชนมาหารือกันเรื่องศิลปะการแสดงพื้นบ้านและการพัฒนาแล้วค่อย ๆ ขยายวงกว้างขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะในระดับชาวบ้าน

1.5 เป็นแรงสนับสนุนกลุ่มศิลปินที่จัดทำการแสดงดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้าน

1.6 เป็นสื่อกลางที่ช่วยส่งเสริมระหว่างภาคประชาชนและภาครัฐ ในการอนุรักษ์ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน

1.7 หาโอกาสในการสนับสนุนการแสดงดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้าน และพัฒนาให้เป็นที่ยอมรับนอกเหนือจากในพื้นที่ของตนเอง

1.8 ประสานความร่วมมือระหว่างมัสยิดด้วยกันในการส่งเสริมครู ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อใช้ในการพัฒนารูปแบบของการแสดง

1.9 หาทุนสนับสนุนการแสดงเพื่อเป็นส่วนช่วยให้นักแสดงมีกำลังใจและกำลังในการแสดง

1.10 ปลุกฝังและช่วยสร้างจิตสำนึกให้สมาชิกในชุมชนเกิดความรักและหวงแหน เพื่อให้เกิดความตระหนักถึงศิลปะการแสดงพื้นบ้าน เอกลักษณ์ของตนเอง

2. ด้านความนิยมของคนดู

การส่งเสริมดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม กรุงเทพมหานครให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในชีวิตประจำวันโดยแทรกดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม กรุงเทพมหานครในกิจกรรมรื่นเริงต่าง ๆ

นอกจากนั้นแล้ว ผู้แสดงดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม กรุงเทพมหานครทั้งลึกเรียว และนาเสปโบราณอาจจะจัดทำวีดิทัศน์เพื่อนำเสนอการแสดงดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้านของตนเอง เพื่อให้ผู้ที่สนใจสามารถนำไปเปิดชมตามโอกาสต่าง ๆ หรือทำเป็นคาราโอเกะเพื่อใช้ เป็นสื่อส่งเสริมให้ผู้ชมทั้งผู้อาวุโสและเยาวชนสมัยใหม่สามารถอ่านและร้องตาม

3. ด้านการเข้ามาของสื่อสมัยใหม่

การสนับสนุนดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม กรุงเทพมหานครสามารถเป็นส่วนหนึ่งที่ใช้ในการอนุรักษ์และพัฒนาได้ในหลายรูปแบบ รวมทั้งการเผยแพร่ ในรูปงานเขียน ทั้งโดยสถาบันของรัฐและเอกชน นักวิชาการ ผู้สนใจและศิลปินพื้นบ้าน อย่างไรก็ตามควรจะ เผยแพร่ให้กว้างขวางขึ้น โดยอาศัยเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตสมัยและการร่วมแรงร่วมใจของทุกฝ่าย โดยเฉพาะการจัดทำแถบบันทึกเสียงและแถบบันทึกภาพ เผยแพร่ให้แก่สถานศึกษาต่าง ๆ และผ่านสื่อมวลชน

การส่งเสริมให้นำดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม กรุงเทพมหานครไปเป็นสื่อในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ทั้งในระบบราชการและในวงการธุรกิจ การใช้ดนตรี ในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม กรุงเทพมหานครเป็นสื่อในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ก็น่าสนใจและควรส่งเสริมให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพราะทำให้ดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม กรุงเทพมหานครเป็นที่คุ้นหูของผู้ฟัง และยังคงมีคุณค่าต่อสังคมไทยได้ตลอดไป

4. ด้านการสืบทอด

การบันทึกและการศึกษา เป็นสิ่งจำเป็นที่ควรกระทำต่อไป แม้ว่าจะมีบุคคลและหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนหลายแห่งได้ดำเนินการสำรวจ บันทึกและศึกษาดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม กรุงเทพมหานครในท้องถิ่นต่าง ๆ ไว้จำนวนมากก็ตาม แต่ข้อมูลเกี่ยวกับดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม กรุงเทพมหานครยังคงมีอีกมากที่รอให้นักวิชาการและผู้สนใจได้บันทึกและศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม กรุงเทพมหานครด้วยหลักทฤษฎีต่าง ๆ ซึ่งยังมีไม่มากนัก

การถ่ายทอดและการเผยแพร่เป็นสิ่งสำคัญที่ควรกระทำอย่างจริงจัง และต่อเนื่องเพื่อไม่ให้ขาดช่วงการสืบทอด การแก้ปัญหาจึงอยู่ที่การเผยแพร่เพื่อชักจูงใจให้คนรุ่นใหม่เห็น ความสำคัญ รู้สึกเป็นเจ้าของ เกิดความห่วงแหนและอยากฝึกหัดต่อไป

การจูงใจให้คนรุ่นใหม่หันมาฝึกหัดดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม กรุงเทพมหานคร ไม่ใช่เรื่องง่าย แต่วิธีการที่น่าจะทำได้ ได้แก่ เชิญศิลปินอาชีพมาสาธิตหรือแสดง เชิญศิลปินผู้เชี่ยวชาญมาฝึกอบรม หรือฝึกหัดกลุ่มนักเรียนนักศึกษาให้แสดงในโอกาสต่าง ๆ ซึ่งวิธีนี้จะได้ทั้งการถ่ายทอด และการเผยแพร่ไปพร้อม ๆ กัน นอกจากนี้แล้วควรมอบหมายบทบาทในการฝึกอบรมและจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความสามารถทางความคิด และการเรียนรู้ของประชาชน ส่งเสริมให้สภากวีฉันทน์ของเขตทำหน้าที่จัดฝึกอบรมประชาชนทั่วไป ตลอดจนประสานงานกับโรงเรียนในการทำหลักสูตรการคิดอย่างมีเหตุผลในการเลือกรับดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม

ส่วนการพัฒนาโดยอ้อมควรให้ทุก ๆ กิจกรรมทางศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิมที่จัดขึ้น มีการสอดแทรกเนื้อหาสาระในส่วนที่กระตุ้นและสร้างความเข้าใจให้ประชาชน ประยุกต์ใช้ดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม กรุงเทพมหานคร เข้ากับบริบทสังคมร่วมสมัยได้อย่างเหมาะสมและส่งเสริมวัฒนธรรมศึกษา โดยการสอดแทรกเนื้อหาและกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมลงในหลักสูตรการเรียนการสอน และให้สถานศึกษาในแต่ละชุมชนเป็นหน่วยงานหลักในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม อีกทั้งส่งเสริมการใช้หลักสูตรท้องถิ่นที่บรรจุดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม ซึ่งเป็นของท้องถิ่นนั้นเป็นแกนกลางในการปลูกฝังการสร้างสำนึกท้องถิ่น สำนึกพลเมือง สำนึกชาติพันธุ์ จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเข้าไป

ในการเรียนการสอนของโรงเรียน นำครุภูมิปัญญาในท้องถิ่นเป็นผู้สอน จากนั้นจึงจัดทำหลักสูตรส่งให้ตามเขตต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานคร โดยเน้นเขตที่มีความไทยมุสลิมอาศัยอยู่มาก เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ชาวไทยมุสลิมรู้จัก วัฒนธรรมของตนเอง และช่วยให้เกิดการอนุรักษ์เพิ่มขึ้น อีกทั้งยังเป็นส่วนช่วยให้บุคคลนอกสังคมชาวไทยมุสลิม รู้จักศิลปะการแสดงพื้นบ้านของชาวไทยมุสลิม กรุงเทพมหานครเพิ่มขึ้น

5. ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้อง

การส่งเสริมและการสนับสนุนจากสมาชิกและประชาชนในชุมชน อย่างไรก็ตามการส่งเสริมดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม กรุงเทพมหานครที่เป็นแนวทางในกาอนุรักษ์และพัฒนา ได้แก่

5.1 การพัฒนาความรู้ความสามารถของศิลปิน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

5.2 การปรับปรุงแบบและเนื้อหาให้เหมาะสมกับสภาพสังคมแต่ไม่ควรละทิ้งแบบแผนเดิม เช่น การเพิ่มแสง สี เสียงประกอบพอดควร การใช้เครื่องแต่งกายที่ดึงดูดให้ผู้ชมสนใจ

5.3 การให้การศึกษาและปลูกจิตสำนึกแก่ประชาชน ผู้เกี่ยวข้องควรให้การศึกษาแก่ชาวบ้านให้เข้าใจ และยอมรับดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม กรุงเทพมหานครว่าเป็นวัฒนธรรมของชุมชนและเป็นมรดกทางปัญญาของบรรพชนของท้องถิ่น ส่งเสริมการถ่ายทอด สืบสานวัฒนธรรม โดยการเรียนรู้จากบรรพบุรุษ ครอบครัว ผู้ใหญ่ หรือบุคคลอื่น อาจออกมาในรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การตั้งชมรม วัฒนธรรมซึ่งเป็นงานทางวัฒนธรรมประเพณีที่สั่งสมไว้และเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดงามนำมาปฏิบัติ ถ่ายทอด อาจออกมาในรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ป้ายโฆษณา แผ่นพับ วิชิตู และโทรทัศน์ เป็นต้น

5.4 การจัดโครงการและกิจกรรมส่งเสริมดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม กรุงเทพมหานคร

5.5 จัดระบบสวัสดิการของผู้สร้างสรรค์ผลงานทางวัฒนธรรม

5.6 ส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมเชิงรุก ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของท้องถิ่น และวัฒนธรรมประจำแต่ละชาติพันธุ์ สนับสนุนด้านงบประมาณส่วนหนึ่งจากภาครัฐ

5.7 กระจายอำนาจและบทบาทการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของรัฐ

5.8 การส่งเสริมศักยภาพหน่วยงานด้านวัฒนธรรมของท้องถิ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การส่งเสริมศักยภาพของสภาวัฒนธรรม

5.9 ส่งเสริม “สิทธิทางวัฒนธรรม” “ความหลากหลายทางวัฒนธรรม” และ “การมีส่วนร่วม” ของประชาชน โดยมีแนวทางคือ จัดเวทีวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น ใช้มาตรการจูงใจไม่ใช้การบังคับ สนับสนุนกิจกรรมและผลงานด้านวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่

อ้างอิง

- ชำเลื่อง วุฒิจันทร์ และคณะ. (2531). **ศาสนาและวัฒนธรรมไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้**. กรุงเทพฯ : สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- ณรงค์ชัย ปิฎกรัษฎ์. (2543). **มานุษยดนตรีวิทยา ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้**. นครปฐม : วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นุรีย์ แซ่เล้ง. (2540). “พิธีกรรมวัฒนธรรม,” ใน มะโย่ง : ความพยายามที่ลงเอยในการสืบสานวัฒนธรรม **ให้คงอยู่**. หน้า 107. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สถาบันดะรอเฮอ์. (2540). **ความสัมพันธ์ในสังคมอิสลาม**. กรุงเทพฯ : ศูนย์วัฒนธรรมสถานเอกอัครราชทูต สาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่านประจำกรุงเทพมหานคร.
- เสาวนีย์ จิตต์หมวด. (2531). **กลุ่มชาติพันธุ์ : ชาวไทยมุสลิม**. กรุงเทพฯ : กองทุนสง่าวัชรจิระอำพร.
- อารง สุทธาศาสตร์. (2523). **ปัญหาการเมืองส่วนภูมิภาค และชนกลุ่มน้อย**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช .
- อิมรอน มะมูลี. (2524). **ศาสนาอิสลามเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ : โครงการตำราภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Boas, Franz. (1948). **Patterns of Culture**. New York : Houghton Mifflin.
- Bruno, Nettie. (1964). **Theory and Method in Ethnomusicology**. New York : McGraw-Hill.
- Farouk, Omar. (1988). “The Muslims of Thailand : A Survey,” in **The Muslims of Thailand. India : Center for South East Asian Studies**. 1–30.
- Tibi, Bassam. (1991). **Islam and the Cultural Accommodation of Social Change** Translated by **Clare Krojzl**. Boulder : Westview Press .